

מגן המעפילים

דוב מגן "ברצ'יק" עלה לישראל ב-1935 ומיד הוצמד לחבורה של אנשי ההגנה, שעסקו בהכשרת מתנדבים בלימודי ים וספנות. בהמשך הדריך את כ"ג יורדי הסירה, ולימים פעל להבאת מעפילים ואף היה ממפקדי הפלי"ם. תמונות מאלבומו הפרטי

נדב מן, ביתמונה
פורסם 27.04.07

בשנת 1935 דורך דב מגן ("ברצ'יק", לימים ממפקדי הפלי"ם) על אדמת ארץ ישראל. כתריאל יפה, מפקד האוניה "וולס" עמה הגיע ברצ'יק לא"י, ואשר נספה מאוחר יותר באסון הכ"ג, הצמיד אותו לחבורה של אנשי ההגנה בראשות שאול אביגור (מאירוב), שעסקו בהכשרת מתנדבי ההגנה בלימודי ים וספנות במועדון בשפך הירקון ליד תחנת החשמל.

דב מגן נולד ברוסיה (1915). לאחר המהפכה הבולשביקית עבר עם משפחתו לליטה, שם הצטרף לתנועת השומר הצעיר. בשנת 1934 עלה על האוניה לארץ ישראל, ובמשך שנה נדד בים התיכון, אז כנראה דבק בו חיידק הימאות.

בכתבה זו נביא תצלומים מאלבומו של ברצ'יק, המתעדים את פועלו בהבאת יהודים לארץ ישראל.

1935 אנשי ההגנה, ראשוני ארגון עליה ב' מתאמנים בנושאי ימאות בשפך הירקון במסווה של מועדון שייט.

בשנת 1936 פורץ המרד הערבי בארץ ישראל. הערבים משביתים את נמל יפו.

שלטון המנדט מתיר לנציגי הישוב העברי להקים את נמל תל-אביב. .

חברי ההגנה מתגייסים במרץ למשימה. ביום הם בונים נמל ובערבים ובשבתות מכשירים את האנשים למשימות ים

בהמשך עוברים חברי החוג הימי לקיבוץ שדות ים, שם לצד העיסוק בדייג הם מתאמנים בחוף קיסריה.

בשנת 1941 התקיים שיתוף פעולה בין ההגנה לצבא הבריטי כנגד אפשרות של פלישת גרמניה למזרח התיכון. הוקם הפלמ"ח ובתוכו פלוגות הים. ברצ'יק (מימין) הופך למדריך ומכשיר את חברת כ"ג יורדי הסירה.

ברצ'יק נשלח עם אנשי פלי"ם נוספים להביא מעפילים לא". בפסח 1946 הביאו אנשי עליה ב' 1014 מעפילים מרחבי אירופה לעיר הנמל לה-ספציה באיטליה בכוונה להעלותם על אוניית מעפילים לא". האיטלקים עזרו בדר"כ לאנשי העפלה אלא שבמקרה הגיע באותו זמן לידיעת המשטרה האיטלקית ידיעות על נאצים המנסים להימלט מאירופה דרך לה-ספציה. הם חשדו במעפילים ומנעו את עלייתם לאוניה. בעקבות האירוע פרצו המעפילים בשביתה.

[הערת מערכת האתר: התמונה היא של 'האומות המאוחדות' בעת הורדת המעפילים בחוף נהריה, 1 ינואר 1948]

ספינה העץ "שבתאי לודזינסקי" יוצאת במרץ 1947 מאיטליה עם יותר מ-600 מעפילים לחופי א". מפקד ההגנה באוניה היה דוד מימון. על האוניה היו חברי הגנה שהוכשרו עוד באירופה לפעילות אקטיבית כנגד הסגר הבריטי (עלייה ג'). בבוקר ה-12 במרץ הצליחה הספינה לפרוץ את הסגר הבריטי והורידה מעפילים בחוף ניצנים (חלקם הוחזרו למעצר בקפריסין).

בדרך לא דרך

האנייה חיים ארלזורוב, בנפח 800 טון נבנתה בשנת 1912 בארה"ב ונרכשה כעודפי ציוד. האנייה הוכשרה ע"י ארגון העלייה להוביל 2,500 מעפילים. למפקדה מונה לובה אליאב, ולצדו מונו ימאים מנוסים. האנייה עשתה את הדרך הימית הארוכה ביותר מבין ספינות המעפילים.

בינואר 1947 נשלחה לים הצפוני לשוודיה, לאסוף 600 מעפילים שהצליחו למצוא מקלט מפני הנאצים. בכניסה לים התיכון עברה באיטליה ואספה 700 מעפילים נוספים. כ-60 יום ערך מסע האוניה, כאשר כל הדרך הייתה תחת מעקב הבריטים. ב-27 בפברואר 1947 ניסתה לפרוץ את הסגר הבריטי בכוונה להנחית את המעפילים בחוף בת-גלים.

הבריטים גייסו ארמדה שלמה כדי לעצור את האוניה. התנגדותם העזה של המעפילים הייתה לסמל ההתנגדות הציונית למדיניות "הספר הלבן".

האוניה חיים ארלוזורוב יושבת על שרטון מול חוף בת-גלים. אנשי צוות האנייה התקינו פתחי טביעה בתחתיתה, כדי להציפה ולמנוע גרירתה בידי הבריטים

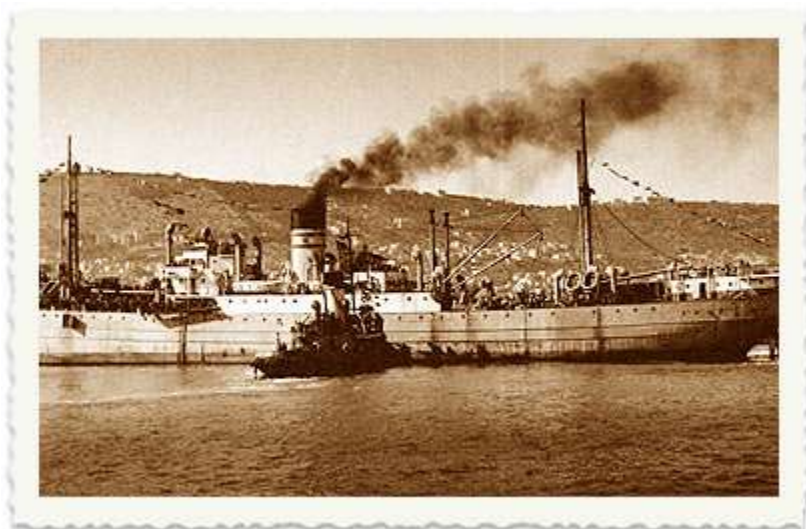

רציף הגירוש בנמל חיפה.

ארגון העלייה רכש בארה"ב מספר אוניות שהוכשרו להבאת מעפילים. הגדולות ביותר היו "פרזידנט וורפילד" שנודעה בשם "אקסודוס", "פאן יורק" שזכתה לכינוי "קיבוץ גלויות", ו"פאן קרשנט" שנקראה "עצמאות". שתי האחרונות, זכו לכינוי המשותף "פאנים". על ה"עצמאות" (כמו גם על כמה אניות נוספות) התקינו אנשי הפלי"ם הגה נוסף, בעזרתו ניתן היה לכוון את האנייה גם לאחר שחיילי הצי הבריטי היו משתלטים על גשר הפיקוד.

באוגוסט 1947 ניסו הבריטים להטביע את האונייה "עצמאות" בעזרת מוקש ימי בעת שעגנה בוונציה. הספינה אמנם נפגעה, אולם תוקנה ולאחר מכן הפליגה לים השחור ביחד עם "קיבוץ גלויות", כדי לאסוף מעפילים מרומניה. למפקד שיירת ה"פאנים" נתמנה יוסי המבורגר (הראל) שהפליג על האונייה "קיבוץ גלויות". רב החובל של "עצמאות" היה אייק אהרונוביץ [הערת מערכת האתר: פורמאלית היה לאוניה רב חובל איטלקי עד הגעתה לפאמגוסטה] ומפקד האוניה היה דב מגן ("ברצ'יק").

בסופו של דבר על הועלו על סיפונה של "עצמאות" 7,612 מעפילים, וביחד עם "קיבוץ גלויות" הביאו השתיים לקפריסין 15,170 מעפילים, כרבע מכלל מעפילי עליה ב'.

בתמונה: האנייה עצמאות, אשר נבנתה בארה"ב בין שתי מלחמות העולם לצורך הובלת בננות. אנשי הצי הבריטי מעולם לא התמודדו עם השתלטות על אוניה בסדר גודל זה, שהייתה גבוהה ממשחתות הצי הבריטי בא"י.

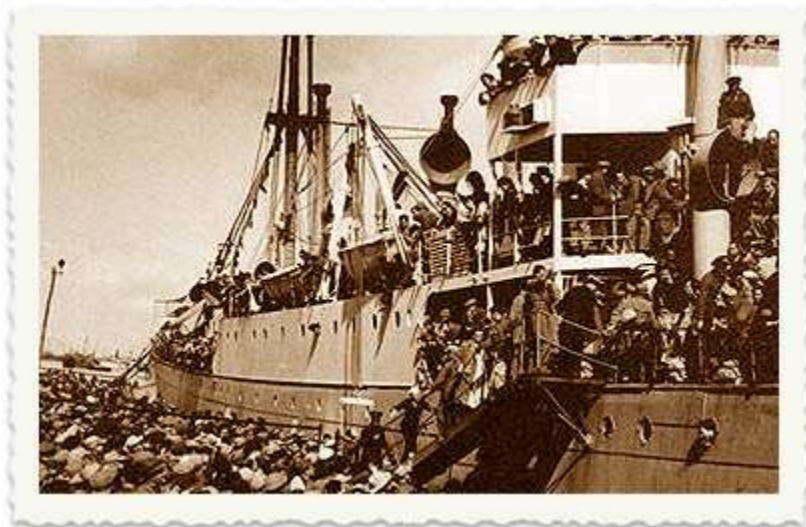

המעפילים הובאו ברכבות מכל רחבי אירופה בולגריה, לנמל בורגס, בו הוכנה שיירת ה"פאנים".

מעפילים עולים ל"עצמאות". מי מזהה?

לאחר ה-29 בנובמבר '47 הייתה ההעפלה נושא למחלוקת בין מוסדות היישוב בארץ לאנשי המוסד לעלייה ב'. משה שרתוק (לימים שרת) סבר שהבאת אלפי מעפילים בעת ההיא תגרום לארה"ב לחזור בה מתמיכה בתוכנית החלוקה. לעומתו, טען שאול אביגור (מאירוב), ראש ארגון עליה ב', שיש לקיים את העלייה בכל תנאי. בינתיים המעפילים עלו על האוניות ולא ניתן היה להמתין. בן גוריון ומשה שרתוק נאלצו למצוא פשרה - ה"פאנים" יוסגרו לבריטים ויובלו למחנות קפריסין.

המעפילים מטפסים בהמוניהם על ה"עצמאות" בדרך לארץ ישראל

ה"פאנים" יצאו עם המעפילים ב-24 בדצמבר 1947 מנמל בורגס. לאן הגיעו תחילה?

אניית המעפילים "עצמאות". ב-1 בינואר 1948 הגיעה לחופי קפריסין

על סיפון העצמאות. תפילת המעפילים

נדחקים על הסיפון

חתונה במחנה המעצר בקפריסין

הגשר שחיבר בין מחנות המעצר בקפריסין. מי מזהה?

בינתיים בארץ, ישראל מקבלת ריבונות על נמל חיפה

בטקס מסירת הנמל (בלבן אבא חושי, לימים ראש העיר חיפה)

ליד שובר הגלים בנמל חיפה שכנו כל אוניות המעפילים שתפסו הבריטים, מוקפות בשרשרת מוקשים [הערת מערכת האתר: השרשרת הייתה של מצופים ולא של מוקשים]. מיד עם העברת הנמל החלו אנשי הפלי"ם להכשיר את האוניות לצו העברי הראשון.